

Mainstream en marges

Introductie

In de samenleving en in groepen heb je een mainstream en marges*. Onder de mainstream verstaan we alles wat wordt gezien als normaal, natuurlijk of de norm. De Afro-Amerikaanse feministische denker en dichter Audre Lorde omschreef de mainstream in de Verenigde Staten van de jaren '80 als: "wit, slank, man, jong, heteroseksueel, christelijk, financieel zeker" (Sister Outsider, 1984). De theorie van mainstream en marges bouwt voort op het klassieke privilege- en kruispuntdenken (intersectionaliteit).

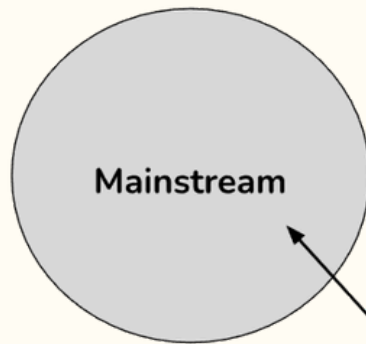
De mainstream in een groep is niet per definitie de groep met de meeste mensen of de meeste steun, maar de groep die de toon zet en wiens zienswijze wordt aangezien als de norm. Andere kwaliteiten, gedragingen en waarden kunnen naar de periferie (marges) worden geduwd, weg van de mainstream van de groep. Mainstream en marge zijn geen identiteiten, maar ervaringen: dezelfde persoon kan in de ene groep in de mainstream zitten en in de andere in de marge. Hoewel deze ervaringen er altijd zullen zijn, is het betrekken van de marges van groot belang voor verdieping, verbreding en verandering in groepen. Zij bevragen de mainstream en dagen gevestigde gewoonten of ideeën uit.

*We zijn ons ervan bewust dat het woord 'marges' voor sommigen een (te) negatieve lading kan hebben. We gebruiken het hier om alles aan te duiden wat niet de mainstream is, als vertaling van het Engelse margins.

Marges

Wat is niet welkom?
Wat voelt oncomfortabel?
Wie is niet vertegenwoordigd?
Wat wordt genegeerd of weggewuifd?

Wat voelt normaal?
Wat voelt welkom?
Wat voelt 'natuurlijk'?
Wie is vertegenwoordigd?

Afbeelding 1: Mainstream and margins, Tripod Training (vertaald uit het Engels)

Hoe herken je mainstream en marges?

Identiteit en privileges worden vaak gezien als statische gegevens. Het mainstream/marge-model geeft meer aandacht aan de context. De marge in een groep is bijvoorbeeld afhankelijk van de groepsdynamiek. Hoewel we vaak goed kunnen herkennen wat de mainstream is in onze samenleving, is het niet zo dat de mainstream en marges in alle groepen hetzelfde zijn.

Alle groepen hebben een cultuur, ongeacht de groepsgrootte, waar sommige dingen als 'goed' of 'normaal' worden gezien en andere als 'fout', 'raar' of 'niet welkom' (zie afbeelding 1). Wat die dingen zijn, kan verschillen per groep. Bij de mainstream komen bepaalde gedragingen kijken die niet altijd prettig, zichtbaar of benoembaar kunnen zijn voor de marges.

In een groep:

- De mensen in de marges kunnen stiller zijn en meer aanmoediging nodig hebben.
- De mensen in de marges kunnen ook, wanneer de 'emmer is overgelopen', juist meer ruimte innemen of onverwacht heftig reageren.
- De mainstream kan zich niet bewust zijn van hun privileges, handelen uit 'liefdadigheid' (zie onder) en/of veel ruimte innemen.

Wanneer de mensen in de marges de ruimte krijgen om te spreken, kunnen ze belangrijke perspectieven die onderbelicht bleven in de groep naar de mainstream brengen.

Hoe ga je (niet) om met mainstream en marges?

Schuld en schaamte

‘Anti-oppression work’, ‘multiculturalisme’ of ‘diversiteitsvorming’ werken vaak nog vanuit het identificeren, beoordelen en veroordelen van bepaalde vormen van mainstream-gedrag. Daarbij bestaat het risico dat de marge in een slachtofferrol wordt geplaatst en de focus blijft liggen bij de mainstream.

Een effectievere aanpak focust op het kweken van bewustzijn bij de ‘onwetende’ mainstream over hun geïnternaliseerde onderdrukking en het toewerken naar hun bevrijding hiervan. De marge krijgt zo meer ruimte binnen de groep, wat niet alleen zorgt voor een rechtvaardige samenwerking - iedereen kan op een prettige manier meedoen - maar ook het resultaat verbetert. Er worden immers geen (waardevolle) perspectieven genegeerd.

Het is belangrijk om te onthouden dat deze dynamieken in vrijwel elke groep voorkomen en dat onze eigen mainstream/marge-positie veranderlijk is. Jezelf ‘straffen’ is dus niet alleen onnodig; het leidt ook niet tot (toekomstgerichte) oplossingen.

Liefdadigheid of solidariteit?

Wanneer de mensen in de mainstream zich bewust zijn van hun positie, hoeft dit niet per se tot duurzame verandering te leiden. De mainstream kan bijvoorbeeld vanuit een idee van liefdadigheid handelen of in een reddersrol schieten. Dit gebeurt vaak als de mainstream wel wil 'helpen', maar niet de groeps cultuur (blijvend) wil veranderen of zichzelf kritisch wil beschouwen. Zo blijft er weinig ruimte over voor gelijk(waardig)heid en profiteert vooral de mainstream.

Een alternatief is een solidariteitsperspectief. Hierbij wordt de mainstream zich ervan bewust dat er ook voor hen voordelen zijn aan het veranderen van de groepsdynamiek.

Killjoy

Een mainstream/marge-dynamiek benoemen is niet altijd makkelijk en kan bijvoorbeeld worden ervaren als een 'verstoring' van de vrede in de groep. We willen het vaak maar al te graag gezellig houden.

Wanneer iemand optreedt als *killjoy*, is het belangrijk na te gaan: wat zegt iemand eigenlijk? Welke reactie roept dit bij mij en de groep op en waarom? Wees je bewust van de neiging om defensief of juist aanvallend te reageren en voorkom dat de marge verder wordt gemarginaliseerd of dat anderen in de marge worden geplaatst. Compassie hebben voor elkaar is cruciaal om de groepsdynamiek te veranderen.

Wat kun je doen? Praktische tips:

- Om je bewust te worden van posities in een groep, kun je de volgende vragen stellen:
  - Wat is de mainstream in jouw groep? Wat is de marge? Denk hierbij aan: gender, seksualiteit, huidskleur, leeftijd, validisme*, cultuur, religie, omgangsvormen, levensstijl, interesses, wereldbeelden, etc.
  - Waar komt de mainstream overeen met die in de samenleving? Waar verschilt die?
  - Wat heb jij nodig in een groep om je (h)erkend te voelen?
  - Wat kun jij doen om anderen te (h)erkennen in een groep?
  - Hoe wil je omgaan met eventuele gaten in je kennis?
- Bekijk voor meer tips voor facilitatoren de handout 'Mainstream en marges handout voor facilitatoren'

*Validisme is een vorm van discriminatie waarbij mensen met een (functionele) beperking en/of chronische ziekte systematisch worden gemarginaliseerd of stigmatiserd. Het van het Engels afgeleide woord 'ableisme' wordt ook gebruikt.

Bronnen

- Training for Change – handout van Daniel Hunter, 2009 (inspiratie: Arnold Mindell). Bewerking door Stroomversnellers (www.stroomversnellers.org) van een eerdere vertaling van Tractie (www.tractie.be)
- Toolkit for Creating Brave Spaces. Ulex Project. [Toolkit-for-creating-brave-spaces-1.pdf](#)
- Mainstream and Margins. Tripod Training. <https://tripodtraining.org/blog-o4p/mainstreams-and-margins/>

www.stroomversnellers.org
info@stroomversnellers.org

IG: [@stroomversnellers](#)
FB: [TrainerscollectiefStroomversnellers](#)
Bluesky: [@stroomversnellers.bsky.social](#)
Linkedin: [Stroomversnellers Trainers](#)

STROOMVERSNELLERS

